

щодо порушення права на доступ до суду – 19 рішень; щодо порушення права на неупереджений та незалежний суд – 16 рішень; щодо порушення права на справедливий судовий розгляд – 64 рішення; щодо порушення право на суд, встановлений законом – 3 рішення; щодо недотримання принципу презумпції невинуватості – 6 рішень; щодо порушення права на обґрунтованість судових рішень – 7 рішень; щодо порушення права на допит свідків в кримінальному провадженні – 6 рішень; щодо порушення права на юридичну допомогу в кримінальному провадженні – 37 рішень; щодо порушення права на публічний судовий розгляд – 3 рішення;

– За ст. 13 «Право на ефективний засіб юридичного захисту» Конвенції – 20 рішень [4].

Проведений аналіз кількості та видів прав і свобод людини, що порушуються у кримінальному провадженні акцентує увагу на необхідності реформування і системи кримінального судочинства України, і нормативного інструментарію забезпечення його законності і людиноцентричності, що є особливо актуальним в сучасних умовах розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2020 рік. <https://ombudsman.gov.ua/>.

2. Зейкан Я. Характерні порушення прав людини в суді. Декларація щодо захисту прав людини у кримінальному провадженні. <https://unba.org.ua/assets/uploads/news/publikacii/publ-zeykan.pdf>.

3. Денісова торік отримала понад 48 тисяч повідомлень про порушення прав людини. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3222533-denisova-torik-otrimala-ponad-48-tisac-povidomlen-pro-porusen-na-prav-ludini.html>.

4. Рішення щодо України, винесені європейським судом з прав людини. <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini>.

Личко Оксана Петрівна,

старший судовий експерт сектору
почеркознавчих досліджень відділу
криміналістичних видів досліджень
Кіровоградського НДЕКЦ МВС України

ПРОБЛЕМИ ВИЯВЛЕННЯ ЗМІН ПЕРВИННОГО ЗМІСТУ В ДОКУМЕНТАХ, ВИГОТОВЛЕНИХ НА ПЛАСТИКОВІ ОСНОВІ (НА ПРИКЛАДІ ПОСВІДЧЕННЯ ВОДІЯ ТА СВИДОЦТВА ПРО РЕЄСТРАЦІЮ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ)

Посвідчення водія та свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу є основними документами, що забезпечують право громадян на керування автомобілем та облік транспортних засобів. Без цих документів складно уявити сучасне життя. Вони є необхідними при

передачі права власності на транспортний засіб. Саме тому до цих документів висуваються підвищені вимоги щодо рівня їх захисту від підробки, використовуються нові технології їх виготовлення, які не можуть бути легко відтворені, а наявні ознаки дають змогу оперативної перевірки документа. Держава постійно вдосконалює системи захисту документів суворого обліку від підробки [1, с. 3].

Сучасні країни все частіше використовують різні документи, виготовлені на пластиковій основі, які мають вигляд типових карток. Даний матеріал має ряд переваг, на відміну від паперу. Він більш витривалий, стійкий до впливу агресивного середовища, економічно вигідніший, зручніший у використанні, а до того ж його важче підробити (відтворити).

Бланк-картки виготовляються з полімерного матеріалу – полікарбонату, покритого з обох сторін декількома шарами плівок. Далі, на обидва боки бланку спеціальними видами друку наносяться постійні реквізити та перемінні данні (персоналізація) [5 4 с.]. Захисні плівки несуть в собі не лише захисну функцію, але й функцію захисту від підробок. На одній із вищевказаних плівок розміщуються захисні голографічні елементи.

Довгий час посвідчення подія та свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу в Україні виготовлялись переважно консорціумом «ЄДАПС» – українською компанією, яка займається виробництвом ідентифікаційних документів та інформаційних систем. Була заснована у Києві у 2004 році 8 компаніями-членами, які працювали у сфері захищеного друку та інформаційних технологій. «ЄДАПС» є творцем галузі захищеного друку в нашій державі. До складу консорціуму входили 9 провідних підприємств України у сфері захищеного друку та інформаційних технологій. З 2004 року консорціум реалізовував масштабні державні та корпоративні проекти з розробки та впровадження ідентифікаційних документів, реєстрів, баз даних, автоматизованих систем обліку та управління інформацією. Глобальна група компаній, що входила до складу консорціуму «ЄДАПС», забезпечувала замкнений цикл виробництва ідентифікаційних документів та інформаційних систем, захисту товарів та документів від підробки. «ЄДАПС» мав власну наукову базу світового рівня, високотехнологічне виробництво та сервісну мережу для підтримки та супроводу проектів «під ключ».

Консорціум «ЄДАПС» реалізував понад 300 великих проектів. За версією журналу ID World входив в топ-50 світових виробників електронних паспортів[3]. Документи, розроблені та впроваджені консорціумом високо оцінені ІСАО, ЄС, ОБСЄ, Інтерпол. «ЄДАПС» виробляє електронні паспорти та іd-картки для співробітників Інтерпол. У складі вищевказаного підприємства створені повністю сертифіковані виробничі потужності, включаючи заводи з випуску та аутсорсингу персоналізації платіжних карток VISA та Mastercard. У грудні 2016 року консорціум було розформовано в зв'язку з тим, що він з самого початку був тимчасовим об'єднанням компаній, і що

сумісні цілі, які повинні були бути досягнуті завдяки співпраці учасників (реалізація спільних проєктів, науково-технічна співпраця та реалізація сумісних будівельних проєктів), стали досягнуті [3].

На даний час виготовленням посвідчень водія та свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів в нашій державі займається Поліграфічний комбінат «Україна». Це державне підприємство, лідер з виробництва цінних паперів та документів суворої звітності в Україні [4].

Поліграфкомбінат «Україна» впродовж багатьох років зберігає свої позиції лідера у виробництві захищеної продукції. Сьогодні виробничі потужності підприємства дозволяють виготовляти такі види основної продукції:

- бланки цінних паперів;
- бланки документів суворого обліку та звітності на паперовій основі;
- марки акцизного податку;
- знаки поштової оплати;
- ідентифікаційні документи форматів ID-1, ID-3;
- документи на пластиковій основі.

На сьогоднішній день Поліграфкомбінат «Україна» має сертифікати відповідності вимогам міжнародних стандартів:

- ISO 9001;
- ISO 14001;
- ISO/IEC 27001;
- ISO 45001;
- ISO 14298 та PCI [6].

У процесі розслідування злочинів правоохоронцям нерідко доводиться мати справу з документами, що піддаються частковому підробленню. Часткове підроблення документа полягає у зміні його змісту. Розрізняють наступні способи часткового підроблення документів:

- дописка;
- підчистка;
- змивання;
- травлення;
- заміна частин документа;
- переклеювання фотознімків.

Виходячи з практичного досвіду діяльності експертів в галузі технічної експертизи документів, існують значні труднощі щодо проведення експертиз із встановленням факту повної або часткової підробки документів на пластиковій основі, в основному це стосується свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів, як основного документа на право власності на автомобіль.

Останнім часом в умовах науково-технічного прогресу постійно з'являються нові і все більш ефективні способи підробки та впровадження в документообіг підроблених документів. З розвитком технологій, а саме при появі нових пристроїв для друку із великою роздільною здатністю, або з можливістю друку на типографських пристроях, розрізнити документи з такою якістю друку та відносити їх до підроблених стає

складніше або ж взагалі неможливо. Обумовлено це тим, що в умовах сьогодення будь-який громадянин може придбати типографські машини для друку і виготовляти в кустарних умовах документи які відповідають оригінальним документам за способами друку.

Із сучасним розвитком комп'ютерної та поліграфічної техніки, програмного забезпечення, експерти все частіше зустрічаються із проблемою виявлення змін первинного змісту в документах, виготовлених на пластиковій основі. З одного боку, полікарбонатний матеріал дуже стійкий до агресивного середовища і в нього важко непомітно внести зміни, а з іншого боку, якщо це вдається, то виявити такі зміни досить важко.

На теперішній час є декілька способів знищення персоналізованих даних із пластикових документів, не пошкоджуючи сам бланк. Зловмисники навчилися за допомогою термічного нагрівання знімати захисні плівки з бланків, потім, використовуючи хімічні речовини, змивати необхідні данні і додруковують змінені. Майже всі пластикові картки та бланки донедавна виготовлялися з поліхлорвінілу, що стає еластичним під дією тепла. Саме ця його властивість підштовхнула зловмисників до використання різних джерел тепла: праски, свічки, гарячої поди, пари. При візуальному дослідженні такого бланка без спеціальних приладів помітити зміни майже неможливо. Частіше залишаються тільки незначні пошкодження, помітні під значним збільшенням або під спеціальним освітленням. Встановити первинний зміст документа, який був змінений таким способом вдається дуже рідко. Трапляються випадки знищення первинних записів на пластикових бланках механічним способом (зішкрібанням загостреним предметом, зчищення абразивними речовинами тощо). Такий спосіб легший, але залишає сліди, які помітні неозброєним оком.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновки про те, що постійний прогрес у технологіях друку та захисту, з однієї сторони, дає людству можливість створювати якісні документи суворого обліку, які можуть слугувати тривалий час та будуть зручні у використанні. З іншої ж сторони, такий стрімкий розвиток науки і техніки, а також легкий доступ до майже будь-яких інформаційних джерел та можливість без проблем придбати поліграфічну техніку високої роздільної здатності дає можливість злочинцям використовувати ці надбання людства в злочинній сфері. З часом стає все важче відрізнити якісні підробки від справжніх документів, особливо простим людям, без спеціальних знань та засобів. Для вирішення таких складних завдань експерти постійно повинні вдосконалювати свої знання, мати сучасні прилади та техніку, а також здійснювати заходи щодо співпраці з фахівцями різних країн світу для ефективного боротби зі злочинністю.

Список використаних джерел

1. Кабанов Г.О., Граціанов А.І., Науменко С.М. Загальні ознаки посвідчення та свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів на пластиковій основі виробництва Консорціуму ЄДАПС: інформаційний лист. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2007. 22 с.

2. Техніко-криміналістичне дослідження документів: навч. посіб. Авт. кол. О.В. Воробей, А.В. Кофанов. К.: Нац. Акад. внутр. Справ, 2011. 312 с.

3. Вільна енциклопедія Вікіпедія: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%84%D0%94%D0%90%D0%9F%D0%A1>.

4. Вільна енциклопедія Вікіпедія: URL: <https://bit.ly/39HsEAL>.

5. Про основні елементи захисту національного посвідчення водія та свідоцтва та свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу: інформаційний лист. Київ: ДНДЕКЦ МВС, 2014. 22 с.

6. Офіційний сайт «Поліграфкомбінат Україна»: URL: <https://www.pk-ukraina.gov.ua/about-us/narys-pro-pidpryemstvo>.

Лук'янчиков Борис Євгенович,

доцент кафедри інформаційного права та права інтелектуальної власності Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», кандидат юридичних наук, доцент;

Федченко Володимир Васильович,

заступник директора–завідувач лабораторії криміналістичних видів досліджень Київського НДЕКЦ МВС;

Микитенко Ольга Борисівна,

здобувач вищої освіти Університету економіки, права та інформаційних технологій «КРОК»

ВЗАЄМОДІЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОСВІДУВАННЯ

Аналіз наукової літератури і слідчої практики свідчить, що стан злочинності попри всіх заходів, які запроваджує уряд, залишається достатньо високим. Так, загальна кількість кримінальних правопорушень зареєстрованих у 2018, 2019 та 2020 роках складала 487133, 444130, 360622 [1].

Зрозуміло, успішна боротьба правоохоронних органів з кримінальними правопорушеннями залежить від їх професіоналізму, досконалого знання чинного законодавства, використання сучасних спеціальних знань і технічних засобів та належної взаємодії між цими органами.

Взаємодія, в теорії кримінально-процесуальної науки та криміналістиці, розглядається як заснована на законі і підзаконних нормативних актах, узгоджена за метою, місцем і часом співпраця слідчого, оперативного працівника і спеціаліста для повного та швидкого розкриття та розслідування кримінальних правопорушень [2, с. 202].

Для надання науково-технічної допомоги органам розслідування в системі МВС України створені і функціонують науково дослідні